



doi <https://doi.org/10.18485/bratstvo.2020.24.10>
УДК398.3(=163.41)(497.6)

Рад примљен: 03.08.2020.

Рад прихваћен: 11.09.2020.

Прегледни рад

ДРУШТВО „СВЕТИ САВА“ И „ПРОСВЈЕТИНА“ ДЕСЕТОГОДИШЊИЦА

„Просвјета“, просветно и културно друштво Срба у Босни и Херцеговини прославило је 8. и 9. септембра 1912. године у Сарајеву своју десетогодишњицу рада. Она је имала велики просветни, културни, па и политички значај у српском народу. То сведочи и присуство многобројних институција, друштава и удружења из Србије, Босне и Херцеговине и других крајева на овој значајној прослави. Само из Београда учествовале су и преко својих изасланика поздравиле „Просвјету“ бројне институције, друштва и удружења. На првом месту је Српска краљевска академија с председником Стојаном Новаковићем. Следе: Универзитет (професор Павле Поповић), Главни просветни савет (проректор Сава Урошевић), Српска књижевна задруга (др Јован Скерлић, професор универзитета), Општина града Београда (председник општине Љуба Давидовић и чланови: Душан Ђокић, Стеван Којић, Ђока Димитријевић и Драгутин Караулић), Професорско друштво Краљевине Србије (Миливоје Симић, директор II београдске гимназије), Културна лига (др Чедо Митровић, др Веселин Чајкановић), Српско краљевско народно позориште (Милан Грол, управник позоришта), Друштво за чување народног здравља (Живан Живановић, државни саветник, др Радивој Вукадиновић, др Војислав Кујунџић), Београдско женско друштво (Даница Чакловић), Друштво кнегиње Љубице (Наталија М. Смиљанић), Српски народни женски савез (Јелена Н. Марковић), Коло српских сестара (Мица Ковачевић), Учитељско удружење (Михаило Стевановић, Ђорђе Којић, учитељ), Свештеничко удружење (председник, прота Пера Милојевић, секретар Гаврило

Милошевић), Савез српских соколских друштава „Душан Силни“ (Воја Живановић), Средишњи одбор Народне одбране (Живојин О. Дачић), Друштво „Трезвеност“ (Ђорђе Стајић) и Уредништво „Пијемонта“ (Бранко Божовић).

Из наведеног видимо да на самој прослави није било Друштво „Свети Сава“ и његовог представник, како би у име друштва поздравио „Просвјету“ за њен успешан просветни и културни десетогодишњи рад у српском народу. Разлоге за то можемо само претпостављати. И поред тога, Друштво „Свети Сава“ било је присутно на други начин. Оно није пропустило прилику да честита прославу јер је председник Друштва „Свети Сава“ Андра Ђорђевић прво упутио телеграм следеће садржине:

Д р у ш т в о С в е т о г а С а в е срдечно честита својој посестрими *П р о с в ј е т и* десетогодишњицу њенога културнога рада на просвећивању српскога народа у Босни и Херцеговини и жели јој да и даље на том раду истраје ради среће и напретка свих синова Босне и Херцеговине без разлике вере, јер је сваки Србин мио ма које вере био.

Поред телеграма председник Андра Ђорђевић упутио је и писмену честитку. Она је скоро истог садржаја као и телеграм, само с замењеним редом две речи на једном месту и на крају реч *мио* замењена је с *брат*, па гласи:

Д р у ш т в о С в е т о г а С а в е срдечно честита својој посестрими *П р о с в ј е т и* десетогодишњицу њенога рада културнога на просвећивању српскога народа у Босни и Херцеговини и жели јој да и даље на том раду истраје ради среће и напретка свих синова Босне и Херцеговине без разлике вере, јер је сваки Србин брат, ма које вере био.

На крају је уместо Андра, као председник написано Ацо.

Андра Ђорђевић рођен је у Крагујевцу 28. марта/9. априла 1854. године. Основну школу похађао је у Крагујевцу и Ваљеву, а гимназију у Шапцу и Београду. Правни факултет на Великој школи у Београду завршио је 1875, а као државни питомац студирао је у Паризу и положио је дипломски испит (лисанс) правних наука 1884. године. У државну службу ступио је 1875. као практикант у београдском Варошком суду, па у Министарству правде и потом је био писар у Великом и Окружном суду у Нишу и Министарству правде. Напустио је службу 1882. За професора Велике школе изабран је 1884. и до 1897. године предавао је римско и грађанско право. Посланик Народне скупштине био је од 1893. године. Кратко време, од 12. јануара до 21. марта 1894, био је министар правде и тада је до 20. јануара заступао министра просвете и црквених дела. Два пута, од 21. марта до 15. октобра 1894. и од 11. октобра 1897.

до 12. јула 1900. године био је министра просвете и црквених дела и тада је извршена реформа школског система. Члан Сената био је 1902. и Државног савета 1903. када је пензионисан.

Објавио је већи број чланака и расправа правне струке, као и уџбенике за студенте Велике школе. За дописног члана Српске краљевске академије (Академија друштвених наука) изабран је 3. фебруара 1906, а за редовног 3. фебруара 1910. и није одржао приступну беседу.

Он је један од осам оснивача Друштва „Свети Сава“ 1886. и у првој његовој Управи био је секретар. Основао је архиву Друштва. Поред секретарске обављао је и дужност благајника у Грађевинском одбору код изградње друштвеног Дома. За председника Друштва „Свети Сава“ изабран је на Скупштини јуна 1904. и био је све до своје смрти у Крагујевцу 22. октобра / 4. новембра 1914. године. Његови посмртни остаци пренети су у Београд и сахрањен је у породичној гробници на Новом гробљу.

Миле Ј. Станић
Архив САНУ